

Hódi Sándor Interetnikai viszonyok a Duna–Maros–Körös–Tisza- eurórégióban

Könyvbemutató

Hölgyeim és Uraim, úgy terveztük, hogy a bemutatásra kerülő **Nemzeti önkép** c. könyvből néhány érdekes ábrát, diagramot, táblázatot, egyebet vetítünk majd önöknek. Ehhez azonban, amint az itt a helyszínen kiderült, előzetesen fóliákat kellett volna készítenünk. Mivel erre a hosszú és körülményes munkálatokra most már nem vállalkozhatunk, majd én élőszóval illusztrálom a könyvet, remélhetőleg olyan szépen és színesen, hogy az biztosan kárpótolni fogja önöket.

A Logos kiadó külön erre a rendkívüli alkalomra óriási erőfeszítéssel, szellemi és anyagi áldozatvállalással megjelentetette ezt a rendkívüli könyvet. Én írtam. Nem ezért rendkívüli, hanem a témája miatt az. Kérem szépen, azt hiszem a maga nemében egyedülálló a könyv - hogy ebben a „szerény” amerikai stílusban folytassam -, mert ebben a régióban, amelyről itt ma annyi szó esett, ez a mű már egy olyan szellemi termék, amit ha valakinek a fejéhez vágunk, annak látnia kell, hogy itt nem csak beszélnek, hanem „termelnek”, cselekszenek is.

A szegedi József Attila Tudományegyetem Szociológiai Tanszéke, a temesvári Szórvány Alapítvány és a csodálatos adatai Selye-Szabó Stressz kutató Intézet hamvaiból föltámadva, ezen szellemi központok összeadva erejüket, anyagiakat, egyebeket egy érdekes felmérést végeztek a

térségben. Természetesen egy reprezentatív minta alapján, ahogyan ezt a nagykönyvben előírják. Az első felmérés 1997-ben történt a térség országaiban. Nagyon arányosan el volt osztva, mindenünnen 300-300-300 fő vett részt ebben az előzetes mintavételben. Ezt én később egymagam itt Vajdaságban kiegészítettem további 300 fővel, így a vajdasági minta 600 valamennyire bővült, így felettebb reprezentatív. Ugyanakkor fontos összevetésre kínál alkalmat, mert a vajdasági második mintafelvételre a 2000. október 5-i fordulat után került sor. Így aztán össze tudjuk vetni, hogy az 1997-től 2000 októberét követő időszakig mennyit változott a szellemi, tudati hozzáállás ebben a térségben. Ha hiszik, ha nem, változott, mégpedig romlott bizonyos értelemben. Romlott a csüggedés és a kilátástalanság vonatkozásában, mert ugye az emberek sok mindenben csalódtak.

De nem is ez a lényeg. Ez a könyv egy részletes, alaposan átgondolt kérdőív alapján készült. A kérdőívet Utasi Jenő atyával a könyv végére beszerkesztettük, úgy-hogy bárki, aki ehhez kedvet, ambíciót érez, az fölveheti szomszédjairól, ismerőseiről és ha elküldi nekünk, akkor a legközelebbi felmérés ezzel bővül.

A kérdőíven azt írja, hogy nemzeti identitás (erről szó volt), területi kötődés (az embernek van szülőföldje is) és interetnikai kapcsolatok (tehát a románok, szlovákok, magyarok, szerbek közötti kapcsolatok) alakulása Vajdaságban és a Duna-Tisza satöbbi régióban.

Rendkívül sok meglepetéssel szolgál ez a tüneményes felmérés. Több mint száz ábra van ebben a könyvben az atya és a Logos nyomda munkatársainak a nagy örömeire, akik rendkívüli terhet vettek a vállukra ezeknek az ábrák-

nak a nyomdai kivitelezésével. Ezek ugyanis színes ábrák, amelyeket ki lehetett volna nyomtatni szürke-fehérben is. A könyvet mindjárt a kezükbe vehetik, itt lent kifelé menet, és gyönyörködhetnek benne. Addig mutogatom, hogy kedvet csináljak hozzá.

Mindjárt megmondjuk a lényeget is. Ennek a könyvnek az előállítása rendkívül költséges, de itt, most kiváltképpen ezen a tanácskozáson jelenlevők 250 dinárért megvehetik. Legalább ekkora csak a nyomda vesztesége minden példányon, vagyis ingyen van, tehát 250 dinár.

Most pedig lássuk az ábrákat, én meg majd mondom, hogy mit is mutatnak ezek. Soha senki eddig nem mérte föl, illetve lehet, hogy mérték, de nem tudunk róla, hogy hogyan is vélekednek egymásról a térségben élő emberek. A könyvből kiderül, hogy a politikusoknak, Belgrádban, Budapesten, Bukarestben fogalmuk sincs arról, hogyan élnek egymással és hogyan vélekednek egymásról a különböző (általuk képviselt) népek, románok, szerbek, magyarok. Erről halvány fogalmuk sincs. (Bekiabálás: „Zavaró volna, tudnák”). Igen, ez a szerencséjük. Kiderül ugyanis, hogy a sajtóban a magyar politikusok által ostromozott szerbek és románok igen jó véleménnyel vannak például rólunk, magyarokról. Szinte el kell szégyellnünk magunkat, annyira pozitív a véleményük. De akár hiszik, akár nem, csak azt értékelik bennünk, ami valóban értékelhető, például a kulturális habitust, a munkaszeretetet, amely terén sajnos sokat romlottunk. Azokat a jellemvonásainkat értékelik tehát, amelyek terén jobbak vagyunk, előbb járunk, viszont van olyasmi is, amit nehezményeznek, és szemünkre vetnek. Abban is igazuk van. Például azt tartják rólunk, hogy nem vagyunk eléggé őszinték,

nyitottak és barátkozóak irányukban. Meg kell, hogy mondjam, ez bizony így van. Ami a nagy barátkozást illeti, az a homogén nyelvterületekre sem jellemző, Európában egyáltalán nem divat. A távolságtartás az individualizmus térhódításának a következménye, nem magyar tulajdonság.

Ez csak egyetlen egy mozzanat. Ami igazán felvillanyozó, például az, hogy ebben a régióban, az elszakított területeken, illetve a magyarság és más nemzetek által lakott térségekben hogyan alakult az élet, kinek hány másnemzetiségű barátja van, románnak szerb, szerbnek román, magyarnak szlovák és így tovább. Továbbá, hogy hány vegyes házasság van? Azokban milyen nyelven beszélnek? Egyáltalán milyen jellegűek az interetnikus kapcsolatok? Köszönnek egymásnak az emberek? Segítik egymást? Keresztbe tesznek egymásnak? Milyen gyakoriságúak és intenzitásúak ezek a kapcsolatok? A szomszédok, rokonok hányszor látogatják meg egymást? Hány-szor köszönnek egymásnak? A szomszédok hány-szor nyitnak ajtót egymásra? Ezekre a kérdésekre nem nagyon tudtam volna eddig én sem választ adni. A felmérési adatok kellemes meglepetéssel szolgáltak erre vonatkozóan. Például én magam se hittem volna, hogy a többnemzetiségű térségekben, ahol magyarok szerbek legalább kétszáz éve együtt élnek, a szerbeknek ugyanannyi magyar barátjuk van, annyi magyar munkatársuk – felettesük nem, sajnos, azok között kevés magyar van –, mint ahány szerb barátjuk, munkatársuk van a magyaroknak. Az interetnikai viszonyokban a közvetlen személyi kapcsolatok szintjén a más nemzetiségűekkel szemben nem tapasztalunk sem elutasító magatartást, sem arroganciát. Ez

az élet. Ott, ahol különböző ajkú emberek együtt élnek, ahol a román látott magyar embert, a magyar román, szerbet stb. ott az a politikai maszlag, amellyel például megfertőzték, lemérgezték az egész Szerbiát, az gyakorlatilag csaknem teljesen amortizálódik, kivédik, semlegesítik a közvetlen személyi kapcsolatok. Miért védik ki? Azért, mert a személyi kapcsolatok más törvényszerűségek alapján szerveződnek, mint a személytelen kapcsolatok. A személyi kapcsolatok háttérében mindig van egy szociális, társadalompszichológiai egyezség, amely kötelez. Az anonim kapcsolatok, az anonim együttélés ilyen értelemben nem kötelez semmire, azokban mindenki a saját erőpozícióját jeleníti meg.

Ez csak egy példa. Ugyanilyen érdekes megvizsgálni, hogyan tekintenek a különböző nemzetiségek saját etnikai közösségük helyzetének az alakulására, a térség fejlődésére. Mindennek megismerése, nem csak azért mondom, hogy a könyv elolvasására ösztönözzem önöket, de higgyék el, megéri a fáradságot, mert az ember ezekről nem hallott. Azt kérdezték a nyomdában tőlem, hogy honnan szedtük össze ezt a rengeteg adatot? Kérem szépen, rendelkezésünkre áll egy gazdag adatbázis, és Utasi Jenő atyával az az elképzelésünk, hogy ha sikerül ebbe a régióba, a Duna-Tisza-Maros akármilyen régióba egy kis életet lehelni, és az nemcsak formális adminisztratív képződmény, kihalt természetvár lesz, hanem csakugyan működik majd, akkor a civil szervezetekkel és a meglévő szellemi potenciállal közösen olyan projektumot tudnánk kidolgozni és felkínálni, amely az egész régiónak a hasznára lenne.

Tulajdonképpen már ez a felmérés vagy projektum is a régió szellemében készült, a régióra vonatkozó adatokat tartalmaz, s a ma itt létrejött civil fórum együttműködési kérelmével együtt küldjük el a régió vezetőinek, abban a reményben, hogy a továbbiakban ne mellőzzenek bennünket a munkából.

Ajánlom még egyszer szíves figyelmükbe ezt a nagyon szép fedőlapú, igen vastag, sok grafikonnal és táblázattal illusztrált könyvet, amit még ebéd előtt, lefelé menet meg lehet vásárolni. Köszönöm figyelmüket.

DOKUMENTUMOK